

<https://doi.org/10.52326/csd2023.31>

DEVELOPMENT OF THE DISTRIBUTION CHAIN FOR MOLDOVAN FRUITS

DEZVOLTAREA LANȚULUI DE DISTRIBUȚIE PENTRU FRUCTELE MOLDOVENEȘTI

Tatiana Munteanu¹, PhD., Alina Stratilă², PhD.

^{1,2}Technical University of Moldova, 168 Stefan cel Mare and Sfânt Boulevard, Chisinau, Moldova

Abstract. The distribution chain is the path through which the product or service passes from the producer to the final consumer. This chain includes a number of stages and intermediaries that facilitate the movement, storage and sale of products or services.

An effective distribution chain involves planning, accurate logistics and coordination between all participating intermediaries, to guarantee that the product or service reaches the consumer in good condition, at the right time and in the desired location. A well-organized distribution chain can help reduce costs, improve efficiency and increase consumer satisfaction.

The Republic of Moldova is a country with fertile soils and a favorable climate for the development of agriculture, and fruits occupy a significant part of horticultural production. Although approx. half of the territory of the Republic of Moldova is dedicated to agriculture, which accounts for only 13% of the country's gross domestic product.

Recently, efforts have been made to modernize and improve agricultural production technologies in order to improve the quality and yield of horticultural production in the Republic of Moldova, but farmers still encounter difficulties, especially at the stage of organizing the marketing chain of agricultural products. Due to blockages that occur in the distribution chain, products are delayed in reaching consumers, additional costs arise and damage to production occurs, which leads to losses, low yields, reduced profits and the efficiency of agricultural activities.

In this article, we have proposed to analyze the distribution channels for the fruits produced in the Republic of Moldova, to identify the main blockages encountered during the distribution chain and to identify solutions for the efficiency and effectiveness of the distribution of Moldovan fruits both on the territory of the country and abroad.

Keywords: *value chain, distribution channels, horticultural production, national and international markets, production, picking, sorting, packaging, transport, storage, distribution to retailers, sale and consumption.*

Abstract: Lanțul de distribuție este calea prin care produsul sau serviciul trece de la producător la consumatorul final. Acest lanț include o serie de etape și intermediari care facilitează circulația, depozitarea și vânzarea produselor sau serviciilor.

Un lanț de distribuție eficient presupune planificare, logistică precisă și coordonare între toți intermediarii participanți, pentru a garanta că produsul sau serviciul ajunge la consumator în bune condiții, la momentul potrivit și în locul dorit. Un lanț de distribuție bine organizat poate contribui la reducerea costurilor, la îmbunătățirea eficienței și la creșterea satisfacției consumatorilor.

Republica Moldova este o țară cu soluri fertile și un climat favorabil pentru dezvoltarea agriculturii, iar fructele ocupă o parte semnificativă din producția horticola. Deși aproximativ jumătate din teritoriul Republicii Moldova este dedicat agriculturii, aceasta reprezintă doar 13% din produsul intern brut al țării.

În ultimul timp, au fost depuse eforturi pentru modernizarea și îmbunătățirea tehnologiilor de producție agricolă în scopul îmbunătățirii calității și randamentului producției horticoale în Republica Moldova, dar agricultorii încă întâmpină dificultăți, în special la etapa de organizare a lanțului de

comercializare a produselor agricole. Din cauza blocajelor apărute în lanțul de distribuție, produsele ajung cu întârziere la consumatori, apar costuri suplimentare și se produc pagube în producție, ceea ce duce la pierderi, randamente scăzute, reducerea profiturilor și a eficienței activităților agricole. În acest articol ne-am propus să analizăm canalele de distribuție a fructelor produse în Republica Moldova, să identificăm principalele blocaje întâlnite pe parcursul lanțului de distribuție și să identificăm soluții pentru eficientizarea și eficientizarea distribuției fructelor moldovenești atât pe teritoriul țării, cât și peste hotare.

Cuvinte-cheie: lanț valoric, canale de distribuție, producție horticola, piețe naționale și internaționale, producție, recoltare, sortare, ambalare, transport, depozitare, distribuție către comercianți, vânzare și consum.

Introducere Republica Moldova este o țară cu soluri fertile și climă favorabilă pentru dezvoltarea agriculturii, iar fructele ocupă o parte semnificativă din producția horticola. Printre cele mai cultivate fructe se numără merele, perele, prunele, cireșele, vișinele, caisele, piersicile și strugurii. Multe fructe sunt exportate, având o importanță economică considerabilă pentru țară. În ultima perioadă s-au depus eforturi pentru modernizarea și îmbunătățirea tehnicilor și tehnologiilor de producere a fructelor cu scopul de a spori calitatea și randamentul producției horticoale în Republica Moldova. Analiza în dinamică a suprafețelor plantațiilor pomicele ne demonstrează o creștere semnificativă în ultimii ani, ceea ce favorizează o majorare a ofertei de fructe atât pe piața internă, cât și creșterii potențialului de export a fructelor moldovenești.

Creșterea suprafețelor de plantații, precum și folosirea tehnologiilor moderne de cultivare fac ca volumul de producție să fie în creștere, dar o problemă cu care se confruntă și în continuare agricultorii este organizarea ineficientă a lanțului de distribuție. Din cauza blocajelor care apar în lanțul de distribuție, fructele ajung cu întârziere la consumatorii finali, apar costuri suplimentare și deteriorări de producție, iar toate acestea duc la micșorarea profiturilor în această ramură.

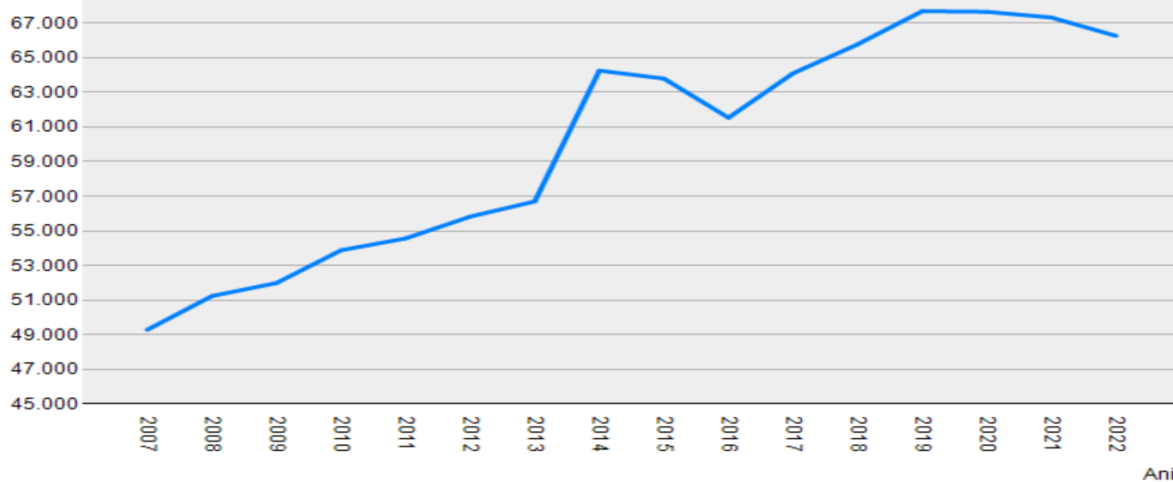

Figura 1. Suprafața totală, hectare de plantații pomicele raportată de întreprinderi agricole și gospodăriile țărănești (de fermier) cu suprafața terenurilor agricole de 10 hectare și peste din Republica Moldova,

Sursa: Adaptat de autor în baza datelor www.statistica.md, accesat la 01.10.2023

Organizarea logistică a distribuției fructelor

Un lanț de distribuție bine organizat este un sistem complex care implică mai multe etape și intermediari care facilitează procesul de transport, stocare și vânzare a fructelor .

Iată principalele etape și elemente ale unui lanț de distribuție a fructelor:

1. **Producție:** Lanțul începe cu agricultorii, care cultivă fructele și pomușoarele în livezi, sau pe câmpuri. În prezent producătorii de fructe (*mere, prune, piersici*) din Republica Moldova dețin atât plantații tradiționale, cu o densitate mică a pomilor, cât și livezi moderne (intensive și superintensiv).

2. **Colectare și sortare:** Produsele sunt recoltate și apoi sortate în funcție de calitate, mărime, grad de maturare și alte criterii relevante. Acest pas poate avea loc la nivelul fermei sau în centre specializate de colectare.
3. **Ambalare:** Fructele și legumele sunt apoi ambalate în mod corespunzător pentru a fi protejate în timpul transportului și pentru a menține prospețimea. Ambalajele pot varia în funcție de produs și de standardele de transport și depozitare.
4. **Transport:** Produsele ambalate sunt transportate către piețele de desfacere folosind camioane, containere de marfă sau alte mijloace de transport. Alegerea mijlocului de transport depinde de distanța și de cerințele de păstrare a prospețimii.
5. **Depozitare:** Odată ce ajung la destinație, fructele și legumele sunt depozitate în depozite frigorifice sau facilități de stocare. Aici, acestea sunt menținute la temperaturi optime pentru a încetini procesul de deteriorare.
6. **Distribuție către rețaieri:** Produsele sunt distribuite către supermarketuri, piețe, restaurante sau alte puncte de vânzare cu amănuntul. Aici, acestea sunt expuse și oferite spre vânzare consumatorilor.
7. **Vânzare și consum:** Consumatorii achiziționează fructele și legumele, fie direct de la rețaieri, fie prin intermediul altor canale de vânzare, pentru a le consuma acasă sau în restaurante.

Un lanț de distribuție eficient necesită coordonare, comunicare și logistică precisă între toți participanții pentru a asigura calitatea și prospețimea produselor în timpul călătoriei lor către consumatori, fiind caracterizat de mai multe aspecte esențiale care asigură fluxul eficient al acestor produse de la producători către consumatori.

Un lanț de distribuție bine organizat își maximizează eficiența, menține calitatea produselor și îndeplinește cerințele consumatorilor într-un mod fiabil și responsabil.

Analiza Canalelor de distribuție a fructelor pe piața națională

Structura pieței de fructe din Republica Moldova include următoarele canale de distribuție: piețe în aer liber, piețe angro, vânzări tradiționale cu amănuntul, supermarketuri moderne cu amănuntul, chioșcuri mici, HoReCa (hoteluri, restaurante, cafenele) și vânzări directe de la producători.

O mare parte a distribuției fructelor proaspete în Republica Moldova încă se realizează prin intermediul piețelor tradiționale, cum ar fi piețele în aer liber (cu amănuntul și angro). Sectorul supermarketurilor este mic, dar câștigă constant cotă pe piață, în special, în zonele urbane.

În Republica Moldova există piețe angro permanente amplasate în special în Chișinău și Bălți. Piețele angro în aer liber sunt afaceri private, care oferă comercianților cu camioane sau mini-busuri spațiu pentru comercializarea producției.

În Chișinău, întâlnim piețe permanente de produse alimentare cu amănuntul în aer liber, amplasate în diferite sectoare ale orașului, cea mai mare fiind Piața Centrală în zona de centru a orașului. Aceste piețe în aer liber sunt situate acolo unde majoritatea oamenilor cumpără produsele lor. În raioane, piețele regionale în aer liber sunt în deplină funcționare. În fiecare centru raional există cel puțin o piață funcțională cu amănuntul (în aer liber). În total, există peste 100 de piețe cu amănuntul în aer liber răspândite în întreaga țară. Piețele din zonele rurale lucrează, în general, o zi pe săptămână, vânzările de produse sunt limitate, deoarece majoritatea oamenilor au pomi fructiferi proprii în jurul caselor.

Deși nu ocupă un segment mic, dar în creștere pe piața produselor proaspete, supermarketurile moderne se confruntă cu o concurență puternică între ele. Unele din cele mai importante rețele de supermarketuri din Moldova sunt: Nr 1, Green Hills, Fourchette, Metro Cash & Carry, IMC Market, Kaufland, Linella. Datorită disponibilității și diversității ofertei de fructe de import, costuri și prețuri competitive, standarde de calitate înalte, cerințe de sortare și cerințe de cantitate, supermarketurile preferă încheierea contractelor pentru livrarea fructelor proaspete cu furnizorii de fructe de import. Cu toate acestea, există și o tendință în creștere pentru sprijinirea producătorilor locali, deoarece mulți consumatori sunt interesați de sustenabilitate, produse proaspete și de înaltă calitate. Unele supermarketuri sau lanțuri comerciale încerca să găsească un echilibru între produsele de import și cele locale pentru a răspunde preferințelor clienților și pentru a susține economiile locale.

Analiza Canalelor de distribuție a fructelor pe piața internațională

Fructele sunt unele dintre produsele cheie de export ale Moldovei. Pe lângă merele, care domină exporturile de fructe și sunt exportate în mare parte în Rusia, alte produse cheie de export de fructe includ strugurii proaspeți și prunele. Având în vedere că exporturile de fructelor către Federația Rusă devin din ce în ce mai nesigure, exporturilor către piețele Uniunii Europene se extind constant.

Tabelul 1. Potențialul de export de fructe moldovenești în Uniunea Europeană

	Produsele	Scor	MDA total exporturi	EU total importuri
1	Struguri proaspeți	89	58	1,438
2	Cireșe proaspete	75	6	152
3	Caise proaspete	74	5	143
4	Prune uscate	73	8	62
5	Prune și prune proaspete	72	45	252
6	Zmeura proaspătă, mure	71	1	213
7	Dulcețuri, jeleuri, marmelade, paste de fructe	71	6	552
8	Piersici uscate, pere, alte fructe	71	1	61
9	Piersici proaspete	62	3	859
10	Căpșuni proaspete	55	3	422

Sursa: Adaptat de autori în baza: <https://www.mold-street.com/?go=news&n=16147>, accesat la 01.01.2023

De obicei, fructele ajung pe piețele de export prin intermediul comercianților sau exportatorilor locali. Producția este achiziționată în perioada recoltării (deseori de pe câmp) sau imediat după, fără ca să treacă prin lanțul valoric (păstrare, sortare, ambalare) și este vândută angroșiștilor direct din camioane. Angroșiștii, la rândul lor, distribuie fructele comercianților cu amănuntul, pentru ca consumatorii finali, în cele din urmă, să cumpere fructele de pe piețele în aer liber. Acest canal de distribuție la export se mai numește "truck market" și este principalul canal de distribuție pe piața de export, în special, din Rusia.

Producătorii de fructe care s-au asociat și au investit în infrastructura post-recoltare (depozite dotate cu instalații frigorifice, linii de sortare, calibrare, ambalare) lucrează direct cu comercianții, importatorii sau distribuitorii mari de pe piețele țintă (UE, CSI, în special, Rusia).

În general, piața UE se bazează pe principiul liberei circulații a mărfurilor, care permite ca mărfurile să fie transportate și vândute oriunde în cele 27 state membre. Într-o anumită măsură, legile naționale complexe și variate ale statelor membre ale UE au fost înlocuite cu un set unic de norme europene, care au permis diminuarea costurilor și inconvenientelor pentru întreprinderile care doresc să dezvolte comerțul cu țările UE.

Înainte ca fructele să ajungă pe piața UE, acestea trebuie să satisfacă un șir de cerințe ale pieței UE cu privire la protecția sănătății umane și animale, protecția mediului înconjurător și protecția drepturilor consumatorilor. Cerințele de bază, care sunt impuse produselor importate în UE, includ următoarele:

1. Cerințe sanitare și fitosanitare
2. Reglementări tehnice
3. Restricții de import
4. Cerințe de protecție a mediului ambiant
5. Standardele de piață

Blocaje identificate în lanțul de livrare a fructelor moldovenești

În lanțul de livrare al fructelor moldovenești, au fost identificate unele blocaje sau probleme care afectează distribuția și exportul acestora:

1. **Infrastructură deficitară:** Drumurile proaste și infrastructura slabă duc la întâzieri în transportul fructelor din zonele de producție către piețele interne sau externe. Acest lucru poate duce la deteriorarea produselor și la costuri suplimentare pentru producători.
2. **Probleme vamale și birocratice:** Birocrația excesivă, procedurile vamale complicate sau întâzierile în obținerea documentelor necesare împiedică fluxul rapid al exportului de fructe.

Având în vedere că fructele sunt un produs cu un termen scurt de valabilitate, orice întârziere în transport crește riscul de pierderi de calitate sau de pierdere și poate duce chiar la penalități din cauza încălcării termenului prevăzut în contractele de livrare. De la începutul războiului rusesc în Ucraina, această problemă s-a agravat odată cu creșterea traficului la granițele moldo-române.

3. **Standarde și reglementări:** Diferențele de standarde și reglementări fitosanitare între țările importatoare și Moldova pot duce la respingerea fructelor sau la întârzieri în procesul de export.
4. **Calitate și sortare:** Lipsa unor facilități sau tehnologii adecvate cum ar fi liniile de sortare sau instalațiile de hidrorăcire. Aceste lipse sunt direct legate de constrângerile de capital, cu care, în special se confruntă, micii fermieri. Împrumuturile bancare nu sunt adesea atractive pentru fermieri din cauza ratelor ridicate ale dobânzilor.
5. **Concurența și prețuri fluctuante:** Concurența cu alte țări producătoare de fructe poate duce la fluctuații mari de prețuri și la dificultăți în pătrunderea pe piețele externe cu fructe moldovenești.
6. **Relații internaționale și geopolitice:** Tensiuni politice sau schimbări în relațiile internaționale pot crea instabilitate și pot afecta comerțul de fructe cu anumite țări.

Este important să se lucreze în strânsă colaborare între producători, autorități și alte părți implicate pentru a identifica și aborda aceste probleme și pentru a îmbunătăți lanțul de livrare al fructelor moldovenești, astfel încât acestea să poată fi distribuite eficient pe piața internă și externă.

Direcții strategice pentru dezvoltarea lanțului de distribuție a fructelor moldovenești:

1. **Modernizarea infrastructurii:** Investiții în modernizarea infrastructurii, cum ar fi drumuri, depozite frigorifice, facilități de stocare și procesare, ar putea îmbunătăți condițiile de transport și depozitare a fructelor, reducând pierderile și menținând calitatea produselor.
2. **Standardizare și certificare:** Implementarea standardelor de calitate și obținerea certificărilor internaționale poate crește încrederea consumatorilor din piețele externe și interne.
3. **Colaborare și rețele de distribuție:** Dezvoltarea unei rețele bine organizate de parteneriate între producători, distribuitori, exportatori și rețaieri poate facilita o distribuție mai eficientă și un acces mai ușor la piețele de desfacere.
4. **Diversificarea piețelor de export:** Explorarea și dezvoltarea unor noi piețe de export pentru fructe, împreună cu identificarea preferințelor și cerințelor acestora, ar putea crește oportunitățile pentru produsele moldovenești.
5. **Promovarea și marketingul:** O strategie de marketing eficientă și promovarea fructelor moldovenești pe piețele interne și externe ar putea consolida imaginea de marcă și ar putea crește cererea pentru aceste produse.
6. **Educație și asistență pentru producători:** Furnizarea de instruire, consultanță și sprijin tehnic pentru producători în ceea ce privește cele mai bune practici agricole, tehnici de stocare și gestionare a recoltelor ar putea îmbunătăți calitatea produselor.
7. **Investiții în tehnologie:** Adoptarea tehnologiilor moderne în agricultură, cum ar fi sistemele de irigație eficiente, senzori pentru monitorizarea culturilor sau utilizarea platformelor digitale pentru gestionarea lanțului de distribuție, ar putea aduce beneficii semnificative.

Dezvoltarea unui lanț de distribuție eficient pentru fructele moldovenești necesită o abordare integrată și implicarea tuturor părților interesate, începând de la producători și intermediari și până la autoritățile guvernamentale și instituțiile de cercetare, pentru a îmbunătăți întregul proces de producție și distribuție.

Concluzii. Un lanț de distribuție bine organizat pentru fructe este caracterizat de mai multe aspecte esențiale care asigură fluxul eficient al acestor produse de la producători către consumatori: Surse de aprovizionare fiabile, infrastructură adecvată, procese de transport eficiente, gestionarea calității, gestionarea stocurilor, comunicare și tehnologie, responsabilitate socială și durabilitate.

Analiza a arătat că fructele sunt produse agricole cu valoare adăugată mare, ceea ce reprezintă un potențial de dezvoltare considerabil pentru sectorul agricol. Cu toate acestea, sectorul în prezent se confruntă cu o serie de blocaje. O problemă persistentă este lipsa infrastructurii corespunzătoare post recoltare. Acest blocaj este direct legat de constrângerile de capital, pe care se confruntă micii fermieri, iar împrumuturile bancare nu sunt adesea atractive pentru fermieri din cauza ratelor ridicate ale dobânzilor. Posibilitatea includerii Republicii Moldova în programele UE de dezvoltare a afacerilor ar trebui explorată pentru a fi posibilă rezolvarea acestei probleme. O altă opțiune ar putea fi un fond de investiții susținut de donatori pentru producătorii agricoli. În mod similar, promovarea creării de cooperative ar putea facilita accesul fermierilor la finanțare pentru investiții comune.

Un alt blocaj semnificativ sunt procedurilor complicate la export și timpului de așteptare în pentru traversarea frontierei de stat. Recomandăm extinderea utilizării punctelor vamale comune moldo-române la toate punctele de trecere a frontierei de stat. O altă opțiune ar fi desemnarea anumitor puncte de trecere a frontierei pentru anumite produse și destinații. De asemenea, trebuie promovată cererea pentru statutul de Agent Economic Autorizat.

Un lanț de livrare bine organizat pentru fructe își maximizează eficiența, menține calitatea produselor și îndeplinește cerințele consumatorilor într-un mod fiabil și responsabil. Dezvoltarea lanțului de distribuție a fructelor produse în Republica Moldova este una fundamentală pentru creșterea potențialului economic al țării.

Referințe:

1. Hotărârea Guvernului nr. 840/2020, PROGRAM de dezvoltare a horticulturii pentru anii 2021-2025
2. Analiza internă și externă a sectorului producerii de fructe al Republicii Moldova, Federația Agricultorilor din Moldova ”AGROinform”, CHIȘINĂU, 2018
3. Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în Regiunea de Dezvoltare Nord, Agenția de Dezvoltare Regională Nord, 2020, 61 p.
4. BUSCH, C., MOVCHAN V., Key bottlenecks for Moldova's fruit exports to the EU, ISSUE NO 75 | JANUARY-FEBRUARY, 2023 [accesat 01.10.2023]. Disponibil: <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter/>